

AKADEMİK ÇALIŞMA YORGUNLUĞU ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI*

ACADEMIC STUDY FATIGUE SCALE DEVELOPMENT STUDY

Dr. Öğr. Üyesi Adnan KARABRAHİMOĞLU¹

Öğr. Gör. Fatmanur GÜVENÇ²

Ziya ÇEÇEN³

ÖZ

Literatüre her zaman katkı sağlayan, akademik çalışmalar yaparak bilim dünyasında önemli bir yere sahip olan akademisyenler her zaman değerlidir. Akademisyenler bilime katkı sağlarken birçok konuda fedakârlık yapıyor, farklı zorluklarla karşı karşıya kalıyor olsa da yine de çalışmalarını yapmaya devam etmektedir. Bu çalışmada bilime katkı sağlama süreci içerisinde karşılaşılan zorlukların, yaşanan olumsuzlukların bireyleri doğrudan nasıl etkilediğini, akademik çalışma yaparken yaşanan yorgunluğun ne gibi etkenlere bağlı olduğunu tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda literatürde herhangi bir ölçeğe rastlanılmamıştır. Bu sebeple tespit edilen eksikliğin giderilmesi için bu ölçek geliştirme çalışması planlanmıştır. Çalışmaya Türkiye'nin farklı üniversitelerinde ve farklı uzmanlık alanlarında görev yapan akademisyenler katılmıştır. 152 akademisyenin katıldığı çalışmada teknik veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketlerden elde edilen verilerden yola çıkılarak geçerlilik ve güvenilirlik analizleri uygulanmıştır. Bu analizlerin ardından yapı geçerliliğini değerlendirmek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda akademisyenlerin çalışmalarını yürütürken yaşadıkları olumsuz durumların göz ardı edilmemesi gerektiği ve bu olumsuz durumların giderilmesi gerektiği görülmüştür. Geliştirilen ölçeğin ilerleyen zamanlarda farklı çalışmalara yön vereceği, literatürde tespit edilen başka eksikliklerin giderileceği düşünülmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında akademik çalışma yorgunluğunun varlığı literatüre kazandırılmış ve akademik çalışmaların kıymeti gözler önüne serilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Yorgunluk, Akademisyenlik, Akademi, Ölçek Geliştirme.

JEL Sınıflandırma Kodları: O47, O53, E13, R11.

ABSTRACT

Academics who always contribute to the literature and have an important place in the world of science by doing academic studies are always valuable. While academics contribute to science, they make sacrifices on many issues and continue to do their work, even though they face different challenges. In the study, it is aimed to determine how the difficulties encountered in the process of contributing to science directly affect individuals, and what factors the fatigue experienced while doing academic work depends on. For this purpose, no scale has been found in the literature. For this reason, this scale development study is planned to eliminate the identified deficiencies. Academics working at different universities in Turkey and in different fields of expertise participated in the study. In the study, in which 152 academics participated, a questionnaire is used as a technical data collection tool. Based on the data obtained from the questionnaires, validity and reliability analyzes are applied. After these analyses, exploratory and confirmatory factor analysis is performed to evaluate the construct validity. As a result of the study, it is seen that the negative situations experienced by the academics while carrying out their studies should not be ignored, and these negative situations should be eliminated. It is thought that the developed scale will guide different studies in the future and other deficiencies identified in the literature will be eliminated. In the light of the findings obtained from the study, the existence of academic study fatigue is brought to the literature and the value of academic studies is revealed.

Keywords: Academic Fatigue, Academics, Academy, Scale Development.

JEL Classification Codes: O47, O53, E13, R11.

* Bu çalışma için, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 107/32 sayılı ve 25.05.2021 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri Bölümü, akaraibrahimoglu@sdu.edu.tr

² Tarsus Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, fatmanurguven70@gmail.com

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, YÖK 100/2000 Doktorantı, ziya_cecen@hotmail.com

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

Universities are the top institutions in the education system. These institutions play a vital role in providing future human resource employment. In this role, there is no doubt that the greatest responsibility falls on academics. With the study, it is aimed to determine the fatigue of academicians working in universities and to understand how these fatigues originate and to produce solutions for these problems.

Design/methodology/approach:

The study is carried out to determine the fatigue of academicians working at universities. In this context, data are collected by reaching 152 academicians working in various universities with the convenience sampling method. Of the academicians participating in the study, 35.5% are research assistants, 34.9% are lecturers, 9.9% are doctors, 12.5% are physician lecturers, 3.3% are associate professors, and 3% are 9 of them are professors. The study is designed as 35 items at the first stage, and as a result of the interviews held afterwards, it is decided as 45 items. After determining 45 items, validity and reliability tests are conducted. After these tests, exploratory and confirmatory factor analyzes are carried out in order to obtain construct validity. After all these analyzes, reliability tests are adapted to the integrity of the scale, sub-factors and items in the sub-factors. In order to determine the items to be included in the scale, item-total correlation is used. Finally, the Cronbach Alpha method is used to determine the reliability of the scale.

Findings:

In the study, the opinions of 10 experts are consulted in order to ensure content validity. As a result, the items that should be removed from the scale are removed and some items are changed. After the scale items are finalized, the intelligibility of the language used is evaluated with a person who is an expert in Turkish education. As a result of this evaluation, the scale draft is given its final shape. Factor analysis is applied to evaluate the construct validity of the scale. Kaiser-Meyer Olkin (KMO) and Barlett tests are applied to see the compatibility of the data and sample with the main components. As a result, it is observed that the KMO is 0.917 and the Barlett test ($p < 0.001$). Factor analysis is used to determine the factor structure of the scale. For the reliability value of the scale, the Cronbach Alpha test is applied and the result is 0.934.

Conclusion and Discussion:

With the study, it is aimed to determine the academic work fatigue of academicians working in university institutions. When the literature is examined, the lack of a scale study similar to the subject has created the opinion of researchers that there is a need in the field. As a result of this thought, the idea of doing the study is revealed. As a result of the factor analyzes carried out in the study, it is gathered under the title of 3 factors. The factors in the study clearly reveal the fatigue effect of doing academic work on academics. As a result of the study, it is determined that the academic life of the academicians had a serious impact on their social life, this effect is also negative, and as a result, they could not spare time for themselves. In addition, it has been determined that this fatigue in people manifests itself not only as mental but also as physical fatigue. In addition, as a result of this fatigue seen in academics, it is seen that they cannot spare time for themselves, then for their families and loved ones. This situation seriously affects people who continue their duties as academicians. As a result of the study, it has been seen that academicians are seriously tired, worn out at a high level while performing academic work, and their profession covers a very large part of their lives. As a result of this situation, it is concluded that the social lives of academicians are adversely affected and this situation brought many negativities physically and mentally. It is possible to prevent this fatigue, which is seen in academicians, even if it is a little bit. University institutions supporting academics in terms of morale and motivation, providing suitable conditions for physically suitable working environments and taking initiatives to increase the harmony between employees in the same workplace will provide positive support to academicians.

1. GİRİŞ

İngilizcede yorgunluk kelimesini karşılayan “fatigue” kelimesinin kökeni Fransız ve Latin kaynaklıdır. Bu kelime The Oxford Dictionary of English Etymology’ye göre Fransız dilindeki “fatiguer” ve Latincedeki “fatigare” kelimesinden türemiştir (Oxford, 1966, s. 347). Buradan hareketle yorgunluk kelimesi, çalışma sonucunda enerjinin bitmesi ve tükenmek anlamına gelmektedir (Ream ve Richardson, 1996, s. 520). Türk Dil Kurumunun tanımına göre yorgunluk; çalışma gibi nedenlerle ruh ve beden eylemleri arasındaki verimlilik seviyesinin azalması olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [Tdk], 2021). Yapılan bu tanımlar doğrultusunda bir sentez yapıldığında yorgunluk kavramının;

- Bir çaba sonucunda oluştuğu,
- İstenmeyen duyguları barındırdığı,
- Bireyin işlevselliğini azalttığı,
- Fiziksel ve mental güçsüzlük ile ilişkili olduğu çıkarımı yapılır (Gall, 1996, s. 31; Ream ve Richardson, 1996, s. 519).

Yorgunluk, insanlar arasında sık rastlanan bir olgudur ve bu olgu bireylerin kendilerini olumsuz hissetmesine sebep olur (Jason vd., 1998, s. 385). Yorgunluk kavramı ortaya konan performanstaki değişimin zamana göre azalması olarak tanımlanmıştır. Bunun yanında literatürde yorgunluk olgusu tükenmişlik olarak da bahsedilmiş ve çerçevesi genişletilmiştir (Dittner vd., 2004, s. 160; Knicker vd., 2011, s. 309). Tüm bunlara ek olarak yorgunluk kavramı çoğu araştırmalarda birçok insan üzerinde çeşitli hastalıklara sebep olan önemli bir etken olarak da tanımlanmıştır. Buna örnek olarak da bir çalışmada yorgunluğun tanımında rahatsız edici bir deneyim olarak bahsedilmiştir (Pickard-Holley, 1991, s. 14; Rhodes vd., 1988, s. 187). Günümüzde insanların geçimlerini sağlamak için uğraştıkları işlerin çok büyük bir kısmı karşılıklı iletişimin yoğun olması temeline dayanmaktadır. İnsani ilişkilerin bu denli yoğun olduğu mesleklerde ise duygusal tepki ve değişim daha hızlı yaşanmaktadır. Bu durum da mesleği icra eden kişinin karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerini, fiziksel, psikolojik ve sosyal yapılarını ele almasını gerektirmektedir. Tüm bu olaylar zincirinin sonunda da meslek sahibinin, olumlu ve olumsuz birçok duyguyu yaşamasına neden olacaktır. Yaşanılan duygu çokluğu ise bireyde yorgunluğa davetiye çıkaracaktır (Maslach ve Jackson, 1981, s. 99; Zhou ve Wen, 2007, s. 37). Gündelik hayatta birçok insanın yakındığı durum olan yorgunluk, mesai saatlerini ve bireyin performansını önemli ölçüde etkileyen bir durum olarak kendini göstermektedir. İçinde bulunduğumuz zaman diliminde insanların rolleri artmış akabinde sorumlulukları da yükselmiştir. Bu durumların üzerine bir de karşılıklı insan ilişkileri eklenince bireyler beden ve ruhen doğrudan etkilenmiştir. Bu etkilenme her çalışma alanında olduğu gibi akademi camiasında da boy göstermiştir. Akademik personellerin ast ve üstleriyle ilişkileri, öğrenci sorumlulukları, işlerinin maddi karşılığını az bulmaları, zamanla mesleğe ilgi seviyelerini yitirmeleri ve kişisel sorunlar gibi etmenler bir araya gelince yorgunluk durumunun oluşması kaçınılmaz olmuştur (Budak ve Sürgevil, 2005, s. 96; Kuruoğlu ve Albayrak, 2011). Akademisyenlerde yorgunluk bir önceki cümlelerdeki belirtilen sebeplerden dolayı oluşabileceği gibi motivasyon düzeyinin azalmasında, yaşadıkları depresyon ve anksiyete sırasında ve uzun dönemli zihinsel eylemler neticesinde bezginlikle de ortaya çıkmaktadır. Bu durumlar kontrol edilemediği takdirde bu alanda çalışan bireylerin gündelik yaşamları ve yaşam kaliteleri olumsuz yönde etkilenecektir (Fishbain vd., 2003, s. 52). Sadece bireylerin günlük yaşamlarının olumsuz etkilenmesi değil, bir akademisyenin mesleğini icra ederken öğrencilerin üzerinde bırakmış olduğu zedeleyici etkileri de göz ardı etmemek gerekmektedir.

Belirtilen ifadelerde de görüldüğü gibi yorgunluk her an karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu durum bireylerin yaşamlarını etkilemedikçe ya da kendilerine sorulmadıkça açığa çıkmaz (Hart, 1978). Yorgunluğun dışa yansımaları insandan insana, meslekten mesleğe değişebilmektedir. Akademisyenlerde de bu durum kendini şu şekilde gösterir (Carpenito, 2016, s. 11);

- Sürekli olarak enerji düşüklüğünün belirtilmesi,
- Gündük yapılması gereken işlerin tamamlanmasında eksiklik,
- Fiziksel güçsüzlüğün sıkça dile getirilmesi,
- Odaklanmada güçlük yaşama,
- Çevreye karşı hissizleşme,
- Dinlenmeye daha fazla ihtiyaç duyma,
- Uyuklama halinin görülmesi.

Yukarıda ifade edilen bu durumlar haricinde de yorgunluğun dışı yansımalarına neden olan çok fazla etken vardır. Bu etkenler beraberinde stresi getirmektedir. Sağlıklı yaşam sürebilmek için yorgunluk ve beraberinde gelen faktörlerle de başa çıkmak gerekmektedir. Bunun da birtakım yöntemleri vardır. Yorgunluk ve beraberinde gelen etkenlerle başa çıkabilmek, sağlıklı bir iş yaşamı sürdürebilmek, yüksek motivasyona ulaşabilmek için şu adımların takip edilmesi gerekmektedir (Eskridge ve Coker, 1985, s. 387);

- Egzersiz hareketlerini yaşamın bir parçası haline getirmek (Humphrey ve Humphrey, 1980, s. 41).
- Beslenme düzenini sağlamak,
- Sosyal ve kültürel aktivitelerde bulunmak,
- Dua ve ibadet etmek,
- Zaman yönetimi eğitimi almak,
- Nefes egzersizleri yapmak (Aydın ve İmamoğlu, 2001, s. 45)
- Uyku saatlerini düzenlemek,
- Güne mutlak olarak kahvaltı ile başlamak,
- Bol su tüketmek ve
- Kilo vermek (Kuruoğlu ve Albayrak, 2011).

Bu maddeler yorgunluk ve beraberinde getirdikleri sorunlarla başa çıkmak amacıyla literatürde yer alan bazı yöntemlerdir. Çalışmanın sonraki bölümünde akademisyenlerin yorgunluklarının tespit edilmesine yönelik yapılan çalışmanın istatistiki sonuçlarına yer verilecektir. Araştırma, sürekli olarak literatüre katkı sağlayan akademisyenlerin bu çalışmaları yaparken yaşadıkları yorgunluk, olumsuz veya olumlu durumlar, yaptıkları bilimsel çalışmaların aslında kendi hayatları üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu ortaya koymak için oldukça önem arz etmektedir. Bilimsel çalışma yapan her akademisyen bu tarz durumlarla karlı karşıya kaldığı için her akademisyen için oldukça önem taşıyan bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Çünkü literatürde akademisyenlerle ilgili birçok ölçek yer alıyor olsa da, “akademik çalışma yorgunluğu” başlığı altında herhangi bir ölçek çalışması bulunmamaktadır. Literatürde böyle bir eksikliğin fark edilmesi neticesinde bu ölçeğin geliştirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Araştırma, “Akademik çalışma yapmanın insan hayatına sosyal, ruhsal, fiziksel ve psikolojik açıdan nasıl etki etmektedir?”, “Akademik çalışma yaparken yaşanan duygu durumları ve bunların insan hayatına etkileri nasıldır?” gibi problem sorularına yanıt aramaktadır. Literatürde herhangi bir örneğine rastlanılmaması doğrultusunda akademisyenlerin akademik çalışma yaparken yaşadıkları durumların göz ardı edildiği ve bu durumun asla göz ardı edilmeyecek kadar önemli bir konu olduğu düşünüldüğü için böyle bir çalışma yapma gereği doğmuştur. Bilim dünyasında katkısı oldukça fazla olan, çalışmaları ile tüm dünyada bilinen, ilgi ve değer gören akademisyenlerin bu çalışmaları yaparken arka planda neler yaşadığı, ne gibi zorluklarla veya olumsuz durumlarla karşılaştığı tespit edilmek istenmiştir. Yapılan akademik çalışmalar ne kadar kıymetli ve önemli ise o çalışmaları yapan kişilerin süreç içerisinde yaşadıklarını değerlendirmek de oldukça önemlidir. Bu nedenle akademisyenlerin “akademik çalışma yorgunlukları” başlığı altında akademisyenlerin çalışma yaparken ne kadar, nasıl, hangi yönden yorgunluk yaşadıklarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Çalışma yapılırken akademisyenlerden alınan geri dönüşler neticesinde böyle bir çalışmaya herkesin ihtiyacı olduğu ve birçok yönden literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup, teknik veri toplama aracı olarak ise anketten yararlanılmış ve 152 kişiye kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesi için öncelikle Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 25.05.2021 tarihli ve 107/32 sayılı kararı ile gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacılar, akademisyenleri ziyaret ederek idareciler ile görüşmüş, araştırma hakkında bilgi vermiştir. Yapılan görüşmeler doğrultusunda çalışma için gerekli olan uygulama takvimi belirlenmiştir. Uygulama, araştırmaya katılacak akademisyenlerin ders saatleri ile çakışmayacak şekilde ve kişisel olarak uygun olduğu zamanlarda, çalışmaya katılmaya gönüllü olan akademisyenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Akademisyenler ölçek maddelerini ders dışı saatlerinde, kendilerine en uygun olan saatlerde ofislerinde veya evlerinde doldurmuştur. Ölçeklerin doldurma işlemi yaklaşık olarak 10-15 dakikada tamamlanmıştır. Akademisyenlere çalışmaya katılmadan önce konuyla ilgili kısa bilgi verilmiş ve onayları sözlü olarak alındıktan sonra çalışmaya katılmaları sağlanmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırma farklı üniversitelerden seçilmiş akademisyenlerden oluşan toplam 152 akademisyen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 93'ü (%61) kadın, 59'u (%39) erkek olmak üzere toplam 152 akademisyen katılmıştır. Katılımcıların 54'ü (%35,5) araştırma görevlisi, 53'ü (%34,9) öğretim görevlisi, 15'i (%9,9) doktor, 19'u (%12,5) doktor öğretim üyesi, 5'i (%3,3) doçent doktor ve 6'sı (%3,9) profesör doktor unvanlarına sahiptir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin yaşları 23 ile 58 arasında değişkenlik göstermekte ve yaş ortalamaları 32,4'tür ($S_s = 7,2$). Araştırmaya katılan akademisyenlerin meslekte çalıştıkları yıllar ise 0 ile 30 yıl ($S_s = 6,72$ $S_s = 6,4$) arasında değişmektedir.

2.2. Çalışmada Kullanılan Ölçme (Veri Toplama) Araçları

2.2.1. İşlem

Araştırmanın sahada uygulanabilmesi için ilk olarak Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 25.05.2021 tarihli ve 107/32 sayılı kararı ile gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacılar, akademisyenleri ziyaret ederek idareciler ile görüşme sağlamış, araştırmanın içeriği ile ilgili bilgi verilmiş ve araştırmanın uygulanması için bir zaman çizelgesi oluşturulmuştur. Zaman çizelgesi, araştırmaya katılacak akademisyenlerin ders saatleri ve kişisel olarak uygun olduğu zamanlar dikkate alınarak hazırlanmış ve bu duruma bağlı kalınarak uygulama gerçekleştirilmiştir. Akademisyenler ölçek maddelerine ders harici bir sürede, kendilerine en uygun olan saatlerde ofislerinde veya evlerinde yanıt vermişlerdir. Ölçekler yaklaşık olarak 10-15 dakika gibi bir süre zarfında sonlandırılmıştır. Akademisyenlere çalışmaya katılmadan önce konuyla alakalı kısa bir bilgi verilmiş ve çalışmaya katılmak istediklerini sözlü olarak beyan etmişlerdir. Ölçek geliştirilmesinin ilk adımına madde havuzu oluşturulmaya çalışılarak başlanmıştır. Araştırmayı gerçekleştirenler tarafından, konuyla alakalı literatür göz önüne alarak 35 madde üzerinde karar kılınmıştır. Bu adımdan sonra araştırma kapsamındaki akademisyenler arasından 10 kişi seçilerek yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sağlanan akademisyenlere, akademisyenlik mesleği ile ilgili bazı sorular yöneltilmiştir. Bu sorular; akademisyenlik mesleğinin olumlu ve olumsuz tarafları, akademik yorgunluk hakkında neler düşündükleri, genel olarak iş hayatlarının nasıl olduğu ve araştırma konusuna ilişkin düşüncelerini dile getirmeye yönelik olacak şekilde hazırlanmış ve katılımcılara yönlendirilmiştir. Çalışmaya katılan akademisyenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, araştırmacılarca akademik çalışma yorgunluğunu tespit etmeye yönelik maddeler olarak düzenlenmiştir. Akademisyenlerle gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde elde edilen veriler sonucunda tespiti sağlanan 15 madde ile çalışma başlangıcında araştırmacılar tarafından oluşturulan 35 maddelik madde havuzu birlikte değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda 45 madde içeren bir taslak ölçek ortaya konmuştur. Kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi gayesiyle, farklı uzmanlık alanlarına sahip 10 akademisyen belirlenmiş ve bu akademisyenler ile taslak ölçekte yer alan maddeler üzerine değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Uzmanlarla gerçekleştirilen değerlendirmelerin ışığında ölçekte bulunan 45 maddenin 28'e düşürülmesine karar verilmiştir. Ölçek için kullanılmaya karar verilen bu maddeler, alanında uzman bir öğretim üyesi eşliğinde 3 kişi ile değerlendirilmiş ve değerlendirme neticesinde bazı maddeler üzerinde değişiklik gerçekleştirilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Geliştirilmek istenen ölçek 5'li Likert tipi ölçeklemeden faydalanılarak oluşturulmuştur. Ölçekteki maddeler "1=Kesinlikle Katılmıyorum" "5=Kesinlikle Katılıyorum" arasında 1'den 5'e kadar derecelendirilmiştir.

2.2.2. Veri Analizi

Ölçek geliştirmek için oluşturulan taslak ölçek formuna ait verilerin analiz değerlendirmeleri için SPSS 16.0 programından faydalanılmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik analizleri incelenirken de ilk olarak taslak olarak oluşturulan ölçeğin kapsam geçerliliği değerlendirilmiş, bu işlem sonrasında yapı geçerliliğini görebilmek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerine başvurulmuştur. Bu analizlerde gerçekleştirildikten sonra ölçeğin bütünü ile birlikte, alt faktörler ve alt faktörlerin her birinde bulunan maddeler güvenilirlik analizlerine tek tek tabi tutulmuştur. Ölçekte yer alacak olan maddelerin tespiti sağlanırken madde-toplam puan korelasyonuna başvurulmuştur. Cronbach Alpha yöntemi ile de ölçeğin güvenilirliği hesaplanmıştır.

2.2.3. İstatistiksel Analizi

Araştırmada ulaşılan veriler SPSS 16.0 Paket Veri Programına entegre edilmiş, ulaşılan veri setleri üzerinde gerekli olan temizleme adımları uygulanarak veri setleri istatistiksel analize uygun duruma getirilmiştir. Veri seti üzerinde parametrik analizler gerçekleştirilmeden değişkenlerin normallik koşullarına ve gerçekleştirilecek olan analiz varsayımlarını ne derece karşıladığı değerlendirilmiştir. Çalışma neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıda yer alan bulgular kısmında ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Kapsam Geçerliliği

Bir ölçekteki maddelerin, ölçülmek istenen davranışların, tespit edilmek istenen konunun, literatürde eksikliği görülen alanın bütününe ölçmede temsil edilen oranın ne derecede olduğunu tespit etmek ve ölçeğin ölçme amacına hizmet ettiğini belirlemek gayesiyle kapsam geçerliliği çalışmasının gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Çokluk vd., 2012; Fraenkel ve Wallen, 2008). Bu doğrultuda alanında uzman olan 10 kişinin görüşlerine ölçeğin kapsam geçerliliğinin sağlanması için başvurulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçekten çıkarılması gereken maddeler çıkartılmış, bazı maddeler için ise şekilsel olarak değişiklikler yapılması uygun görülmüştür. Ölçek maddeleri netleştirildikten sonra ilgili 28 madde, Türkçe Eğitimi alanında uzman bir öğretim üyesi tarafından kullanılan dilin uygunluğu ve doğruluğu açısından anlaşılabilirliğinin detaylı irdelenmesi ve tespit edilen yanlışlıkların düzenlenmesi amacıyla incelenmiş ve inceleme sonucunda gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte uygun görülen maddelere ölçekte yer verilerek taslak ölçek son haline getirilmiştir.

3.2. Yapı Geçerliliği

Bir testin “ortaya koyulmak istenen davranış bağlamında soyut olan bir kavramı gerçekte olduğu gibi doğru bir şekilde ölçebilme derecesini” yapı geçerliliği ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2007). Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek için faktör analizine başvurulmuştur. Ölçeğin faktör yapısını tespit edebilmek için de açıklayıcı faktör analizine başvurulmuştur. Faktör analizi gerçekleştirilmeden önce verilerin ve örneklemin temel bileşenler analizine uygunluğunun görülebilmesi adına gerçekleştirilen Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett testleri neticesinde, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısının 0,917 ve Barlett testinin ise anlamlı düzeyde olduğu ($p<0,001$) tespit edilmiştir. KMO katsayısının 0,60’ın üstünde bir değere sahip olması ve Bartlett testinin anlamlı düzeyde tespit edilmesi ($p<0,001$), veri setinin temel bileşenler doğrultusunda gerçekleştirilecek olan analizlere uygun olduğunu, bu sebeple faktör analizi yapılabilirliğini ve çalışma için seçilen örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Büyüköztürk, 2007; Field, 2005). Yapılan faktör analizi neticesinde ortaya çıkan değerler değerlendirilirken; ölçek maddelerinin tek bir faktörde toplanmasına ve yüksek yük değerine sahip olması önem taşımaktadır. Aynı zamanda iki veya ikiden fazla faktördeki yük değerleri farkının en az 0,1 olmasına ve yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin 0,45 veya bu değerden daha yüksek olacak şekilde maddelerin dağılıyor olması üzerinde dikkatle durulmuştur (Büyüköztürk, 2007). Çok faktör içeren bir ölçekte birden çok faktörde yüksek yük değerine sahip maddelerin ölçek dışında bırakılmasından dolayı, iki faktörde yüksek yük değerine (0,45 değerinin üstünde) sahip maddeler tespit edilerek ölçek dışı bırakılmıştır (Bandalos ve Finney, 2010). Bu işlemten sonra madde sayısı 21’e düşmüş ve bunlar üzerinde tekrardan faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Temel bileşen analizleri neticesinde elde edilen bulgular Tablo 1’de ifade edilmiştir.

Tablo 1. Maddelerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri, 1. Faktör Yük Değeri ve Faktörlerin Açıkladığı Toplam Varyans Değerleri

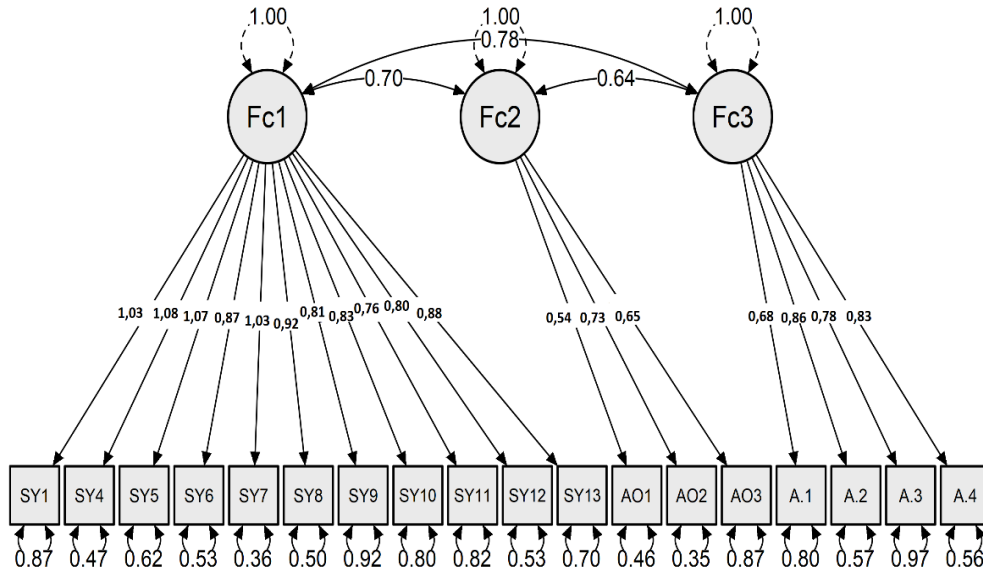
Faktörler ve Maddeleri	Açıklanan Varyans	Faktör Yük Değeri	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Faktör 1: Sosyal Etki	%44,522				
Sosyal yönden olumsuz etki		0,833	0,858	2,82	1,287
Ruhsal açıdan iyi olmaya engel		0,849	0,765	2,91	1,196
Psikolojik yönden olumsuz etki		0,793	0,727	3,09	1,334
Yaşam enerjisini azaltmaya sebep		0,779	0,687	2,83	1,161
Günlük hayata olumsuz etki		0,770	0,754	3,32	1,136
Akademisyenlikten önce hayatın daha güzel olması		0,756	0,691	0,278	1,392
Yoğunluktan eğlenmeyi unutmak		0,745	0,633	3,15	1,217
Sürekli yorgun hissetmek		0,749	0,621	3,50	1,086
Uyku kalitesinin olumsuz etkilenmesi		0,708	0,516	3,40	1,225
Aile/sevilenlerle ilişkiyi olumsuz etkilemesi		0,695	0,534	2,91	1,260
Yeterli zaman tanınmaması		0,687	0,524	3,40	1,123
Sık sık hayal kırıklığı yaşama		0,670	0,541	2,86	1,145

Faktörler ve Maddeleri	Açıklanan Varyans	Faktör Yük Değeri	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Faktör 2: Akademik Etki	%8,706				
Kişisel gelişime olumsuz etki		0,601	0,692	1,99	0,938
Akademik olarak yetersiz hissetme		0,613	0,758	2,55	1,144
Akademik çalışmaya harcanan zamanın boş olduğunu düşünmek		0,455	0,528	1,75	0,871
Faktör 3: Akademik İmkanlar	%6,903				
Fiziksel imkanların yeterli olması		0,609	0,809	2,81	1,301
Akademik çalışmaların maddi-manevi desteklenmesi		0,511	0,673	3,76	1,261
Teknik imkanların yetersiz olması		0,641	0,775	3,75	1,129
Toplam	%59,501				

Tablo 1'deki bulgular değerlendirildiğinde, ölçekte bulunan 18 maddenin öz değeri 1,0'dan büyük olan üç faktör altında toplandıkları görülmektedir. Sırasıyla birinci, ikinci ve üçüncü faktörün öz değerleri 9,350, 1,696 ve 1,450'dir. Bu faktörlerin açıkladıkları varyans değerleri ise birinci faktör için %44,522, ikinci faktör için %8,076 ve üçüncü faktör için %6,903 olarak tespit edilmiştir. Üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyans ise %59,501'dir. Ortaya çıkan bu değer literatürde yer alan bilgilere göre kabul edilebilir bir düzeydedir (Scherer vd., 1988). Ölçekte bulunan 21 madde, verilerdeki toplam varyansın yaklaşık olarak %59'unu açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yük değerleri, 0,30 veya 0,40 sınır değerinin üstünde olması beklenmektedir (Field, 2005). Birinci faktörün altında 12 madde bulunmaktadır ve maddelerin faktör yükleri 0,516 ile 0,858 arasında değişkenlik göstermektedir. İkinci faktörün altında da 3 madde bulunmaktadır ve maddelerin faktör yükleri 0,455 ile 0,758 arasında değişkenlik göstermektedir. Üçüncü faktörün altında ise 3 madde bulunmaktadır ve maddelerin faktör yükleri 0,511 ile 0,809 arasında değişkenlik göstermektedir. Tespit edilen bulgular, her bir maddeye ilişkin faktör yük değerlerinin kabul edilebilir değerlerin üzerinde olduğunu göstermektedir. Temel bileşenler analizi neticesinde akademisyenlik akademik çalışma yorgunluklarını ifade eden üç faktöre, altlarında bulunan maddelerin içerikleri ve ilgili literatür bilgileri göz önünde bulundurularak isimler verilmiştir. Birinci, ikinci ve üçüncü faktöre sırasıyla "sosyal etki, akademik etki ve akademik imkânlar" isimleri verilmiştir. DFA uygulaması sonucunda tek faktörlü yapı için X^2 değeri 1686,23 ve serbestlik derecesi 153 olarak bulunmuştur. Ancak bu değer X^2/sd uyum değeri olan 5 in üzerindedir. Bu nedenle, tek faktörlü yapının uygun olmadığı anlaşılmıştır. AFA sonucu elde edilen üç boyutlu yapı için DFA uygulandığında $X^2/sd=2,04$ olarak bulunmuş ve uyum iyiliği değerinin kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Ancak, hem maddelere ilişkin R^2 değerleri hem de artık kovaryans değerleri incelendiğinde modelde modifikasyon yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Sosyal Etki boyutundaki üçüncü maddeye (Ruhsal açıdan iyi olmaya engel) ilişkin R^2 değeri 0,183 ve artık kovaryans değeri 40,17 olduğundan üçüncü maddenin çıkarılması gerektiği anlaşılmıştır. Sosyal etki boyutunda 11 madde ile analize devam edildiğinde elde edilen uyum iyiliği değerinin daha da düzeldiği ve indeks değerlerinin iyi uyuma doğru artış gösterdiği görülmüştür. Modifikasyon indeksleri incelendiğinde sosyal etki, akademik etki ve akademik imkânlar boyutlarına ilişkin maddeler arasında değişiklik yapılmasına gerek duyulmamıştır. $X^2/sd=2,06$ olduğundan modelin iyi uyum düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, uyum indeksleri incelendiğinde tüm indeks değerlerinin kabul edilebilir uyum aralıkları içerisinde olduğu görülmüştür. RMSEA=0,084 ve SRMS=0,055 değerleri modelin artıklar arası uyum düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sosyal etki boyutu ile akademik etki boyutu arasındaki faktör kovaryansı (ilişki düzeyi) 0,70, akademik etki ile akademik imkânlar boyutları arasındaki ilişki düzeyi biraz daha düşük ve 0,64 olarak hesaplanmıştır. Sosyal etki ile akademik imkânlar arasındaki ilişki düzeyi diğerlerinden daha yüksek bulunmuş ve 0,78 olarak hesaplanmıştır. Uyum indeksleri sonuçlarına ilişkin değerleri Tablo 2'de analiz sonucu ölçüm neticeleri değerleriyle beraber literatürde ifade edilen kabul aralıklarıyla birlikte detaylıca gösterilmiştir (Yaşar, 2014). Boyutlar arasındaki ilişkiler ve hata varyansları da Şekil 1'de sunulmuştur.

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

Uyum Ölçüleri	Ölçüm Değeri	İyi Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Sonuç
Uyum İyiliği Testi				
X^2	273			
s.d.	132			
$X^2/s.d.$	273/132=2,06	$0 \leq X^2/sd \leq 3$	$3 \leq X^2/sd \leq 5$	İyi Uyum
Uyum İyiliği İndeksleri				
Comparative Fit Index (CFI)	0,951	$\geq 0,97$	$\geq 0,95$	Kabul edilebilir
Tucker-Lewis Index (TLI)	0,913	$\geq 0,95$	0,94-0,90	Kabul edilebilir
Bentler-Bonett Non-normed Fit Index (NNFI)	0,906	$\geq 0,95$	0,94-0,90	Kabul edilebilir
Bentler-Bonett Normed Fit Index (NFI)	0,904	$\geq 0,95$	0,94-0,90	Kabul edilebilir
Parsimony Normed Fit Index (PNFI)	0,723	$\geq 0,90$	0,89-0,70	Kabul edilebilir
Bollen's Relative Fit Index (RFI)	0,812	$\geq 0,90$	0,89-0,70	Kabul edilebilir
Bollen's Incremental Fit Index (IFI)	0,909	$\geq 0,95$	0,94-0,90	Kabul edilebilir
Relative Noncentrality Index (RNI)	0,908	$\geq 0,90$	0,89-0,70	İyi Uyum
Mutlak Uyum İndeksleri				
Goodness of fit index (GFI)	0,856	$\geq 0,90$	0,89-0,85	Kabul edilebilir
McDonald fit index (MFI)	0,851	$\geq 0,90$	0,89-0,85	Kabul edilebilir
Expected cross validation index (ECVI)	3,313	$\leq 3,0$	3,0-5,0	Kabul edilebilir
Artıklara Dayalı Uyum				
Root mean square error of approximation (RMSEA)	0,084	$\leq 0,05$	0,06-0,08	
Standardized root mean square residual (SRMR)	0,055	$\leq 0,05$	0,06-0,08	Kabul edilebilir
Bilgi Kriterleri				
Log-likelihood	-3584,493			
Akaike Information Criteria (AIC)	7246,985			
Bayesian Information Criteria (BIC)	7364,917			

Şekil 1. Boyutlar Arası İlişkiler ve Hata Varyansları

3.3. Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

21 maddelik ölçeğin iç tutarlık katsayısının tespiti için Cronbach'ın Alpha (α) korelasyon katsayısına başvurulmuştur. Ölçeğin güvenilirlik hesaplanması neticesinde, testin bütünü için Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 0,934 olduğuna ulaşılmıştır. Faktör puanları değerlendirildiğinde ise güvenilirlik katsayıları; “sosyal etki” faktörü için 0,791, “akademik etki” faktörü için 0,766 ve “akademik imkânlar” faktörü için de 0,704 olarak saptanmıştır. Ölçek maddelerinin ayırt edicilik gücünün tespit edilebilmesi için ise madde toplam korelasyon değerleri hesap edilmiştir. Ortaya çıkan bulgulara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Maddelerin Madde Toplam Korelasyon Değerleri

Madde No	Madde Toplam Korelasyonu	Madde No	Madde Toplam Korelasyonu	Madde No	Madde Toplam Korelasyonu
m1	0,964	m8	0,726	m15	0,677
m2	0,752	m9	0,441	m16	0,445
m3	0,748	m10	0,535	m17	0,677
m4	0,706	m11	0,586	m18	0,708
m5	0,658	m12	0,639		
m6	0,652	m13	0,503		
m7	0,792	m14	0,408		

Tablo 3 sonuçları ele alındığında, üç alt faktörde yer alan maddelerin madde-toplam korelasyon değerlerinin 0,408 ile 0,792 arasında değişkenlik gösterdiği ve anlamlı olduğu yorumu yapılabilmektedir. Bu yorum ölçek maddelerinin ayırt edicilik güçlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu belirtmektedir (Çokluk vd., 2012).

4. TARTIŞMA

Bu araştırmayla üniversite akademisyenlerinin akademik yorgunluklarını tespit etmeye yönelik bir ölçek geliştirme süreci ifade edilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde ve farklı alanlarında uzman 152 akademisyen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada 18 maddeden elde edilen ölçek yapılan faktör analizi sonucunda 3 faktör altında toplanmıştır. Faktörler akademik çalışma yapmanın akademisyenlerde oluşturduğu yorgunluğun farklı etkileri olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Akademik çalışmalar ortaya çıkarılırken birçok aşamada yorgunluk belirtileri olduğu bilinmektedir. Çalışma yapılacak konuya karar verilmesi, çalışmanın şekillendirilmesi, çalışma yapılırken ortaya çıkan sorunlarla baş edilmesi, çalışma bittikten sonra bile kişinin karşısına çıkan birçok problemle uğraşması gerekebilmektedir. Bu gibi durumlar bireylerde kişilerde hep bir yorgunluk hissinin oluşmasına da sebep olmaktadır. Bu yorgunluğun ise aslında sadece iş hayatına değil, kişinin hayatının neredeyse tamamına etkisi olduğu yine yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkmaktadır. Akademik olarak bir çalışma yapılırken sadece okul içinde veya akademi içinde çalışmanın yapılıp bırakılması söz konusu olmamaktadır. Akademisyenliği diğer mesleklerden ayıran bir özellik de işlerin sadece iş yerinde kalmıyor olmasıdır. Akademik olarak yapılan çalışmalar sadece okul içerisinde kalmıyor, eve gidilse bile çalışma devamlılığını sürdürmektedir. Aynı zamanda akademisyenler sadece bilimsel çalışmalarla uğraşmamakta, idari görevler, bölümün işleri, kişisel görevlendirmeler gibi birçok alanda da aktif görev almaktadırlar. Akademik çalışmalarla birlikte farklı görevlerin de olması, akademisyenlerin hem çalışmalar için hem de görevlendirmeler için fazla yoğun olduğunu ve bu yoğunlukların da beraberinde hem fiziksel hem de zihinsel yorgunluklara sebep olduğu görülmektedir. Her anlamda yoğun ve yorgun olan akademisyenlerin zamanla tükenmişlik düzeylerinde artış olduğu da görülmektedir. Bütün bunların hepsi ise akademisyenlerin olumsuz etkilenmelerine sebep olmaktadır. Akademisyenlerin tükenmişlik düzeylerinin artıyor olması, farklı iş yüklerinden kaynaklanan sorunları beraberinde getirmesi gibi durumlar sadece akademisyenlerin kendilerini ilgilendiren bir durum değildir. Akademik çalışma yaparken yaşanan sorunlar aynı zamanda okul ile ilgili yapılacak işleri, personel ilişkilerini, iş arkadaşı ilişkilerini ve hatta aile ilişkilerini de doğrudan etkileyebilmektedir.

Edelwich ve Brodsky (1980) ile Freudenberger'in (1974) tükenmişlikle ilgili kuramsal açıklamaları tükenmişlik olgusunu anlamada kavramsal bir çerçeve olarak kullanılabilir.

Literatürde doğrudan akademisyenlerin akademik yorgunluklarını ölçen herhangi bir ölçeğe rastlanılmamıştır. Fakat benzer nitelikte olan ölçek çalışmalarının olduğu bilinmektedir. Bu çalışmalardan birisi “Akademik

Tükenmişlik Ölçeğinin Geliştirilmesi” adlı çalışmadır (Tümkiye, 2000). Bu çalışmayla öğretim elemanlarındaki tükenmişlik düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmış ve bu doğrultuda bir ölçek geliştirmiştir. Literatür incelendiğinde bu çalışmaya benzer bir başka çalışmanın Naktiyok ve Kaygın (2012) tarafından yapıldığı görülmektedir. Gerçekleştirilmiş olan bu çalışmayla akademik personelin tükenmişlik ve iş tatmininin tespiti üzerinde durulmuştur. Akademik tükenmişliği bir başka açıdan ele alan ve Deliorman vd. (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise akademik yorgunluğa etki eden sosyo-demografik değişkenler gözlemlenmiştir. Akademik yorgunluğun incelendiği başka bir çalışmada ise akademik personelin tükenmişliğinin çeşitli sosyo-demografik etkenlere göre değişip değişmediği üzerinde durulmuştur (Sağlam, 2011). Literatürde devlet ve özel üniversitede çalışan akademik personellerin akademik tükenmişliğini karşılaştıran, akademik personellerin rol belirsizliği ve rol çatışması gibi unsurların tükenmişlik üzerindeki etkisini incelemiştir (Doğan vd., 2016). Akademik tükenmiş ölçeği çalışmasında genellikle akademik sorunlara ağırlık verilmiştir. Aslında akademisyenlerin tek işinin akademi olmadığı düşünüldüğünde birçok parametre bireyler üzerinde yorgunluğa sebep olabilmektedir. Bu nedenle literatürde önemli bir boşluk oluşmasının tespit edilmesinden sonra akademik tükenmişlik konusuna destek vermesi amacıyla akademik yorgunluk ölçek çalışmasının yapılmasına karar verilmiştir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada akademisyenlerin akademik çalışma yorgunluklarını tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirme çalışması ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın yapılış amacı, literatürde benzer nitelikte ölçek çalışmaları yapılmış olsa da doğrudan akademisyenlerin akademik yorgunluklarını ifade edecek herhangi bir ölçeğe rastlanılmaması ve alanda yapılan görüşmeler neticesinde doğrudan akademik yorgunluğu ölçecek düzeyde bir ölçeğe ihtiyaç olduğunun düşünülmesidir. Akademisyenler, öğretmenler gibi eğitim kurumunda görev yapıyor olsalar da işleyiş bakımından öğretmenlerden ayrılmaktadır. Yapılan akademik çalışmalar her ne kadar sadece üniversite çapında yapılıyor gibi görünse de kişinin mesai saatleri dışında da akademik işlerle ilgilendiği bilinmektedir. Bu nedenle akademik işler akademisyenlerin özel hayatlarına da etki edebilmektedir. Yapılan bu çalışma sonucunda ise akademisyenlerin akademik hayatlarının sosyal hayatlarına ciddi derecede olumsuz etkisi olduğu, akademiye girdikten sonra akademik çalışmaların yoğun ve yorucu olmasından dolayı kişilerin kendi sosyal hayatlarına ayırdıkları vakitlerin azaldığı görülmektedir. Bu durum, akademisyenlerin akademik çalışma yaparken ne kadar yorulduklarının bir göstergesidir. Ayrıca akademik çalışmalar sadece zihinsel olarak yorgunluk oluşturmamakta, aynı zamanda bedensel olarak bireyleri yormaktadır. Kişinin zihnen yorgun olması bedensel olarak da yorgun olmasına sebep olmaktadır. Özellikle dikkat ve odaklanma gerektiren akademik çalışmaların verimli bir sonuca ulaşabilmesi için çalışma yapan kişinin hem beden hem de zihnen rahat olması gerekmektedir. Kafası rahat bir şekilde çalışmalar yapamayan kişinin verimli olması da beklenmemektedir. Çalışma için ölçek maddeleri oluşturulurken bütün bu özellikler göz önüne alınmıştır. Ölçek maddeleri faktör analizleri sonucunda 3 faktör altında toplansa da genel olarak maddelerin içeriğine baktığımızda olumsuz ifadeler olduğu ve bu ifadelerden elde edilen puanların ise yüksek olduğu görülmektedir. Ölçek maddelerinden elde edilen puanların yüksek olması, akademisyenlerin akademik yorgunluklarının ne kadar fazla olduğunu göstermektedir. Her çalışma alanında farklı düzeylerde yorgunluklar olsa da akademik çalışma yapmanın yorgunluğunun farklı yönleri bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmanın sonucunda elde edilen bilgiler aslında akademisyenlik mesleğini diğer meslek gruplarından nasıl ayırdığını da ortaya koymaktadır. Akademik çalışma yaparken kişinin kafasının sürekli dalgın ve yoğun olması, zihinsel olarak hep yorgun hissetmesi ve bunun bedenine de yansması, sevdiklerine, ailesine ve kendine gereken zamanı yeterince ayıramaması gibi durumlar çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, akademisyenlerin akademik çalışma yaparken fazlasıyla yorgun olduğu, birçok şeyden fedakârlık yaptığı, hayatının büyük bölümünü kaplayan bir iş olduğu için sosyal, psikolojik, fiziksel yönden birçok olumsuzluğa maruz kaldığı görülmektedir. Güvenilirlik ve geçerlilik analizleri uygulaması sonucunda ortaya çıkan, toplam 18 maddeden ve 3 alt faktörden oluşan “Akademik Çalışma Yorgunluğu Ölçeği” geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçeğin, akademisyenlerin akademik olarak ne kadar yorulduklarına, akademik çalışma yapmanın yorucu yönleri, akademik çalışma ortamlarına göre kendi durumlarını belirlemeye yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı umulmaktadır. Literatürde benzeri ölçekler yer alsa da spesifik olarak bu tarz bir ölçeğin yer almaması ve sadece akademik çalışmadan kaynaklanan yorgunluğun tespit edilmek istenmesi çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Ölçek geliştirilirken literatür taramasından, uzman görüşlerinden yararlanılarak maddeler oluşturulsa da eksiklikler veya düzeltilmesi gereken hususlar mutlaka vardır. Çalışmanın yürütülme sürecinde elde edilen deneyimler de dâhil edilerek yeni bir ölçek hazırlanması gerekirse, ölçek hazırlanma sürecinin her aşamasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca akademisyenlerin akademik çalışmalar yaparken yaşadıkları zorlukları,

imkansızlıkları, olumsuzlukları en aza indirerek, onlara daha güzel çalışma koşulları hazırlamak, motivasyon, moral gibi desteklerde bulunmak yorgunluğu azaltan etkenlerden olabilir. Akademisyenleri çalışma yaparken fiziksel açıdan rahat çalışma koşullarına sahip olması, çalıştığı kurumda iş arkadaşları ile sorunlarının olmaması, herhangi bir üstü veya arkadaşı tarafından haksızlığa uğramaması yine yorgunluğu azaltacak unsurlardan olabilmektedir. Aynı zamanda bir akademisyenin birden fazla akademik çalışmayı aynı anda yürütmesi olumsuzluklara ve yorgunlukların artmasına sebep olacaktır. Bu nedenle kişinin zamanlama ve planlamayı iyi yaparak altından kalkabileceği kadar akademik yük almasında yarar olacaktır.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: İkinci ve üçüncü yazar makalenin literatür taraması ve veri toplanması aşamalarından, birinci yazar ise yöntemin belirlenmesi, analiz ve sonuçların raporlanması aşamalarından sorumludur. Çalışmaya birinci yazar %50, ikinci ve üçüncü yazar %25'er oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Aydın, B. ve İmamoğlu, S. (2001). Stresle başa çıkma becerisi geliştirmeye yönelik grup çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 41-52.
- Bandalos, D. L. ve Finney, S. J. (2010). Factor analysis: Exploratory and confirmatory. G. R. Hancock ve R. O. Mueller (Ed.), *The reviewer's guide to quantitative methods in the social sciences* içinde (s. 93-114). Routledge.
- Budak, G. ve Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve tükenmişliği etkileyen örgütsel faktörlerin analizine ilişkin akademik personel üzerinde bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 95-108.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Yayıncılık.
- Carpenito, L. J. (2016). *Nursing diagnosis: Application to clinical practice* (15. Baskı). N. McIntyre (Ed.), Wolters Kluwer.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları (Vol. 2)*. Pegem Akademi.
- Deliorman, R. B., Yıldız, S., Boz, İ. T. ve Yiğit, İ. (2008). Akademik personelin tükenmişlik düzeyi: Marmara üniversitesi örneği. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 25(2), 465-497.
- Dittner, A. J., Wessely, S. C. ve Brown, R. G. (2004). The assessment of fatigue: apractical guide for clinicians and researchers. *Journal of Psychosomatic Research*, 56, 157-170.
- Doğan, A., Demir, R. ve Türkmen, E. (2016). Rol belirsizliğinin, rol çatışmasının ve sosyal desteğinin tükenmişliğe etkisi: devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan akademik personelin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1), 37-67.
- Edelwich, J. ve Brodsky, A. (1980). *Burn-out: Stages of disillusionment in the helping professions*. Human Sciences Press.
- Eskridge, D. H ve Coker, D. R. (1985). Teacher stress-symptoms, causes, and management techniques. *The Clearing House*, 58(9), 387-390.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. SAGE Yayınları.
- Fishbain, D. A., Cole, B., Cutler, R.B., Lewis, J., Rosomoff, H. L. ve Rosomoff, R. S. (2003). Is pain fatiguing a structured evidence-based review. *Pain Medicine*, 4(1), 51-62.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (2008). *How to design and evaluate research in education* (7. Baskı). McGraw-Hill.

- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burnout. *Journal of Social Issue*, 30, 159-165.
- Gall, H. (1996). The basis of cancer fatigue: where does it come from Europe. *Journal of Cancer Care*, 5(2 Suppl), 31-34.
- Hart, L. K. (1978). Fatigue in the patient with multiple sclerosis. *Research in Nursing ve Health*, 1(4), 147-157.
- Humphrey, J. H ve Humphrey, J. N. (1980). Coping with stress through classroom isometrics. *Action in Teacher Education*, 2(4), 41-45.
- Jason, L. A., Taylor, S.L., Johnson, S., Goldston, S. E., Salina, D., Bishop, P. ve Wagner, L. (1998). Prevalence of chronic fatigue syndrome-related symptoms among nurses. *Am J Med*, 105(3A), 91S-93S.
- Knicker, A., Renshaw, I., Oldham, A. R. H. ve Cairns, S. P. (2011). Interactive processes link the multiple symptoms of fatigue in sport competition. *Sports Medicine*, 41(4), 307-328.
- Kuruoğlu, M. ve Albayrak, Y. (2011). *Yorgunluk-iş performansına etkileri ve önlemler*. <http://murat.kuruoglu.com.tr/MURKUR/documan/pdf/YORGUNLUK%20-%20%20C4%B0%C5%9E%20PERFORMANSINA%20ETK%20C4%B0LER%20ve%20%20C3%96NLEMLER.pdf> adresinden 10 Mayıs 2021 tarihinde alınmıştır.
- Maslach, C. ve Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99-113.
- Naktiyok, A. ve Kaygın, E. (2012). Tükenmişlik ve iş tatmini düzeylerini belirlemeye yönelik akademik personel üzerinde bir uygulama. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 23-32.
- Oxford. (1966). *The Oxford Dictionary of English Etymology* (1. Baskı). C. T. Onions, G. W. S. Friedrichsen ve R. W. Burchfield (Ed.), Oxford University Press.
- Pickard-Holley, S. (1991). Fatigue in cancer patients a descriptive study. *Cancer Nursing*, 14(1), 13-19.
- Ream, E. ve Richardson, A. (1996). Fatigue: A concept analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 33(5), 519-529.
- Rhodes, V. A., Watson, P. M. ve Hanson, B. M. (1988). Patients' descriptions of the influence of tiredness and weakness on self-care abilities. *Cancer Nursing*, 11(3), 186-194.
- Sağlam, A. Ç. (2011). Akademik personelin sosyo-demografik özelliklerinin tükenmişlik düzeyleri ile ilişkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 407-420.
- Scherer, R. F., Wiebe, F. A., Luther, D. C. ve Adams, J. S. (1988). Dimensionality of coping: Factor stability using the Ways of Coping Questionnaire. *Psychological Reports*, 62(3), 763-770.
- TDK. (2021). *Büyük Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 7 Mayıs 2021 tarihinde alınmıştır.
- Tümkaya, S. (2000). Akademik tükenmişlik ölçeği'nin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 128-133.
- Yaşar, M. (2014). Eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 259-279.
- Zhou, Y. ve Wen, J. (2007). The burnout phenomenon of teachers under various conflicts. *Online Submission*, 4(1), 37-44.